

Nr 121.

Av herr **Gabrielsson m. fl.**, angående hos hushållningssällskapen anställda vandringsrättares avgångsålder och rätt till pension.

Såsom framgår av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskotts underdåniga skrivelse den 23 augusti 1934 till Kungl. Maj:t (bilaga 1) samt samma utskotts skrivelse till kungl. lantbruksstyrelsen den 11 mars 1937 (bilaga 2) intaga vandringsrättarna — särskilt i Västerbottens län — en undantagställning som numera är oförsvärbar sedan statsmakterna gått in för en sänkning av pensionsåldern för statens tjänstemän.

En vandringsrättare är enligt nu gällande bestämmelse skyldig avgå från sin tjänst vid uppnådda 55 år; hans sysselsättning har ansetts så tungsam och krävande, att han redan vid denna ålder skulle vara förbrukad. Först — 10 år därefter eller när han fyllt 65 år kommer han emellertid i åtnjutande av pension. Han skall sålunda vid 55 års ålder avgå från tjänsten utan någon som helst pension eller annan ersättning, och kan han då inte skaffa sig inkomst i den allmänna marknaden för sig och sin familjs uppehälle är han under 10 år i fullständig avsaknad av existensmöjligheter.

Vi anse därför en ändring av detta missförhållande vara ovillkorligen nödvändig. Vandringsrättarna böra enligt vår mening liksom andra tjänstemän i motsvarande ställning erhålla pension vid uppnådda 60 års ålder och ävenledes ha rätt att kvarstå i tjänsten till denna tid.

De torde även i åldern 55—60 år ha tillräcklig vigör för att tillfredsställande fullgöra sina uppgifter, och det kan icke längre anföras tillräckliga skäl för att vidmakthålla en ordning, som icke blott innebär ett slöseri med vandringsrättarnas erfarenhet och arbetskraft utan även en i pensionshänseende orättvis njugghet mot deras yrkesgrupp.

Med anledning av vad vi sålunda anfört och med hänvisning till förutnämnda förvaltningsutskotts båda bilagda skrivelser få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte besluta att samtliga hos hushållningssällskapen anställda vandringsrättare, vilka åtnjuta statsbidrag till sin avlöning, skola äga rätt att kvarstå i sin tjänst till uppnådda 60 år samt därefter få åtnjuta den pension som för dem är eller varder bestämd.

Stockholm den 20 januari 1938.

Nils Gabrielsson.

Carl Lindmark.

Karl Aug. Johanson.

J. M. Bäckström.

Evert Jonsson.

Avskrift.

Till Konungen.

I underdånig framställning den 15 december 1930 anförde Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott beträffande pensionsåldern för vissa befattningshavare bland annat följande.

Genom nådig kungörelse den 22 juni 1920 erhöilo befattningshavare hos hushållningssällskap delaktighet i numera statens pensionsanstalt sedan ifrågavarande befattningar reglerats och godkännande därav lämnats av lantbruksstyrelsen.

Ehuru vissa hushållningssällskap hemställde om lägre pensionsålder för de befattningshavare, som huvudsakligen fullgjorde sin tjänstgöring under resor, blev icke någon sådan lägre pensionsålder fastställd. Visserligen har sedermera med hänsyn till tjänstgöringens art i fråga om vandringsrättarna stadgats skyldighet för dem att före uppnådd pensionsålder avgå från tjänst, där detta av hushållningssällskaps förvaltningsutskott prövats vara lämpligt, men därigenom erhålla dessa befattningshavare icke pension vid sin avgång utan endast s. k. uppskjuten tjänstepension.

Då emellertid detta ärende medför en hel del konsekvenser för hushållningssällskapen, hava de nuvarande bestämmelserna icke ansetts tillfredsställande, varför också frågan om en tidigare pensionsålder särskilt för vandringsrättarna, men även för andra resande befattningshavare hos hushållningssällskap, blev föremål för behandling vid ett år 1930 hållet sammanträde med representanter för de norrländska hushållningssällskapens samt Kopparbergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott. Vid detta tillfälle uttalades nödvändigheten av att vandringsrättarna vore vid den bästa möjliga såväl kroppsliga som andliga vigör, därest de skulle kunna fullgöra sina åligganden. Erfarenheten har oförtydligt visat, att vid stigande ålder dessa fordringar icke kunde fyllas. Detta beklagliga förhållande medförde att verksamheten icke kunde bedrivas så intensivt som möjligt, och dessutom äventyrades att de goda erfarenheter, man haft av vandringsrättareinstitutionen så länge unga kraftiga befattningshavare fullgjorde tjänstgöringen, kunde vid ett motsatt förhållande förbytas i misstro mot denna verksamhet, vilket också kunde återfalla på hushållningssällskapens övriga verksamhet. Ej minst under de i Norrland rådande förhållandena voro de påtalade olägenheterna betänkliga. I stället för att vandringsrättarebefattningarna till en början kunnat tänkas bliva endast övergångsbefattningar hade utvecklingen visat, att de i verkligheten blevo slutbefattningar.

Huru önskvärt det sålunda än kunde vara att vandringsrättarna vid högre ålder frånträdde sina befattningar till förmån för yngre krafter, vore det dock svårt för hushållningssällskapen vidtaga en åtgärd, vilken skulle så att säga innebära ett avskedande av en befattningshavare, som kanske under en lång följd av år med gott vitsord fullgjort sina åligganden, men som sedermera på grund av högre ålder ej längre vore i stånd att fullt tillfredsställande fullgöra sina åligganden. Detta förhållande framträder desto tydligare som vederbörande icke kunna påräkna tjänstepension förrän vid uppnådda 65 levnadsår, d. v. s. uppskjuten tjänstepension, och då med reducerat pensionsbelopp. Bemärkas borde också att dessa befattningshavare åtnjöte

en avlöning, som oftast vore lägre än vad staten t. ex. betalade kronojägare, banvakter m. fl. befattningshavare av lägre grader, varför de ej kunde vara i den ekonomiska ställning att de kunde existera utan anställning eller yrke, vilket icke vore så lätt att erhålla vid en ålder, här vore tal om. Ej heller medgäve hushållningssällskapens ekonomi dessa att bevilja pension under de mellanår, som kunde uppstå intill dess statspension erhöles. Under sådant förhållande syntes endast en utväg stå öppen, nämligen att statsmakterna med hänsyn till de rådande förhållandena medgäve en tidigare pensionering av vandringsrättarna. Också uttalade nyssnämnda representanter enhälligt att vandringsrättarna borde pensioneras vid en tidigare avgångsålder än nu och under inga förhållanden senare än vid 60 levnadsår.

I detta sammanhang uttalades även att pensionsåldern borde sänkas dels för konsulenterna, dels ock för de med vandringsrättare jämförbara befattningshavarna.

Då sålunda pensionsåldern för hushållningssällskapens resande befattningshavare med nuvarande bestämmelser synes vara för hög och för verksamhetens rätta bedrivande en allmän sänkning av pensionsåldern måste påkallas, syntes en förnyad prövning av detta ärende vara synnerligen önskvärd.

Genom nådigt beslut den 18 november 1932 förklarades emellertid denna framställning icke då föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Sedan nu en ändrad uppfattning i pensionsfrågor vunnit statsmakternas gillande, och nytt reglemente utfärdats angående tjänstepension för tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, vågar förvaltningsutskottet åter bringa förberörda spörsmål under Eders Kungl. Maj:ts förnyade beprövande.

De erfarenheter, som hushållningssällskapet under de senare åren gjort, bekräfta till fullo vad år 1930 anfördes, och göra det angeläget att denna fråga bringas till lösning. De svårigheter som möta varje gång förvaltningsutskottet nödgas entlediga vandringsrättare, som uppnått 55-årsåldern — den här i länet för avgång stadgade avgångsåldern — göra frågan ständigt aktuell. Det är påtagligt att vandringsrättare vid denna ålder som regel äro mindre lämpliga för sin krävande sysselsättning, varför de ur allmän synpunkt böra ersättas med yngre och mera driftiga personer. Men tillika framstår det såsom obilligt att den vandringsrättare, som i sin krafts dagar utfört ett gott arbete, dock först vid 65 års ålder kan erhålla den s. k. uppskjutna tjänstepensionen. Då sällskapens anslag sänkas, ehuru arbetsuppgifterna utökas, är det icke heller tänkbart att sällskapen av egna medel skola kunna pensionera sina uttjänta tjänstemän. Därtill bör uppmärksammas att befattningshavarna ifråga äro relativt lågt avlönade, varför de merendels icke äro i oberoende ekonomisk ställning.

Vad sålunda anförts om vandringsrättare äger även motsvarande tillämpning beträffande övriga resande befattningshavare hos hushållningssällskap. Inom detta hushållningssällskap är frågan aktuell beträffande jordbrukskonsulenter, vilka även böra vara vid god kroppslig och andlig vigör för att rätt kunna fylla sin uppgift. Då redan pensionsreglementet § 72 förutsätter deras pensionering vid 62 levnadsår, måste hushållningssällskapet beklaga, att dess framställning om denna lägre pensionsålder icke på sin tid godkändes. Befarade olägenheter av pensionsålderns fastställande vid 65 år hava redan inträtt.

Om måhända förhållandena i södra Sverige äro sådana att befattnings-

havarna utan större olägenhet kunna pensioneras vid en högre levnadsålder, borde dock hänsyn tagas till den mera ansträngande tjänstgöring, som faktiskt föreligger åtminstone i övre Norrland, dels på grund av klimat och avstånd, dels på grund av det intensiva nydaningsarbete, som pågår. Under sådant förhållande finner förvaltningsutskottet det ofrånkomligt att befattningshavarna äga tillfredsställande arbetsförmåga.

Beträffande vandringsrättarna anser förvaltningsutskottet att en pensionsålder av 55 levnadsår vore lämpligast. Skulle emellertid full tjänstepension ej kunna utgå redan vid denna ålder, utan pensionsåldern bestämmas högre — dock högst vid 60 levnadsår — borde övervägas, huruvida icke, om hushållningssällskap önskade vandringsrättares avgång vid 55 levnadsår, halv tjänstepension kunde beredas vandringsrättarna från tiden för sådan avgång intill dess de uppnådde den pensionsålder, som stadgats såsom normal avgångstid.

I fråga om konsulenter och övriga resande befattningshavare hos hushållningssällskap synes pensionsåldern lämpligen kunna fastställas till 60 levnadsår.

Med stöd av vad sålunda anförts, får Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott härigenom i underdånighet hemställa,

att Eders Kungl. Maj:t måtte taga under förnyad omprövning möjligheten av att pensionera hushållningssällskapens vandringsrättare och övriga resande befattningshavare, såsom konsulenter m. fl. vid en tidigare tidpunkt än vid uppnådda 65 levnadsår.

Umeå den 23 augusti 1934.

Underdånigst

VÄSTERBOTTENS LÄNS HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAP.

Dess förvaltningsutskott:

Gustav Rosén.

/ Ad. Granström.

Avskrift.

Bil. 2.

Till Kungl. Lantbruksstyrelsen.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott får härigenom hemställa om Kungl. Styrelsens åtgärd för erhållande av en sänkning av pensionsåldern för hos hushållningssällskap anställda, i statens pensionsanstalt delaktiga vandringsrättare, konsulenter och jämförliga befattningshavare.

I sin framställning den 15 augusti 1922 till Kungl. Lantbruksstyrelsen angående fastställelse av den av Västerbottens läns hushållningssällskap beslutade regleringen av befattningar hos sällskapet för vinnande av delaktighet i dåvarande statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. an-

förde sällskapets förvaltningsutskott, som erhållit sällskapets uppdrag att ordna ifrågavarande angelägenhet, bland annat följande: »Rörande pensionsåldern, som för manlig befattningshavare normalt inträffar vid 65 år och för kvinnlig vid 60 levnadsår, medgives vid regleringen nedsättning av pensionsåldern för manlig befattningshavare till 62 levnadsår och föreslås med anledning därav sådan nedsättning för konsulenterna, länsträdgårdsmästarna och fiskeriinstruktören, emedan deras tjänstgöring är av sådan art att under de inom länet rådande förhållandena befattningshavare ej annat än undantagsvis torde längre besitta erforderlig kroppslig vigör. Vad nyss nämnts gäller i ännu högre grad vandringsrättarna, vilkas verksamhet befaras icke motsvara vad därmed avses, därest de få kvarstå i tjänsten till vanlig pensionsålder. På grund därav har sällskapet beslutat att vandringsrättarna skola vara skyldiga avgå vid uppnådda 55 levnadsår, därest icke förvaltningsutskottet finner anledning att efter prövning i varje särskilt fall medgiva fortsatt tjänstgöring. Tillstånd att kvarstå i tjänsten efter uppnådd pensionsålder må ej beviljas av sällskapet eller dess förvaltningsutskott med mindre Kungl. Lantbruksstyrelsen lämnar sitt medgivande.

Hushållningssällskapet, som reglerat alla ordinarie befattningar, får härmed fördsamt anhålla, att Kungl. Styrelsen måtte godkänna verkställda regleringen att gälla till efterrättelse vid befattningarnas förenande med pensionsrätt.»

Framställningen i vad den avsåg sänkning av pensionsåldern har hittills icke föranlett någon åtgärd.

I underdåniga framställningar dels den 15 december 1930, dels den 23 augusti 1934 har hushållningssällskapet hemställt om prövning av möjligheten av att pensionera hushållningssällskapens vandringsrättare och övriga resande befattningshavare, såsom konsulenter m. fl. vid en tidigare tidpunkt än vid uppnådda 65 levnadsår. Kungl. Maj:t har emellertid den 6 december 1935 förklarar, att sistnämnda framställning icke skulle föranleda till någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Till detta beslut var fogad en avskrift av det av statens pensionsanstalt avgivna utlåtandet jämte därvid fogad bilaga.

Ifrågavarande bilaga innehöll statens pensionsanstalts underdåniga yttrande rörande centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbunds framställning om sänkning av pensionsåldern för vissa befattningshavare hos skogsvårdsstyrelserna. Däri heter det bland annat: »Beträffande det av centralrådet alternativt framförda förslaget om nedsättning av länsskogvaktarnas pensionsålder till 62 år vill anstalten erinra, att en sådan nedsättning redan nu kan ifrågakomma med stöd av bestämmelserna i § 72 av anstaltens reglemente, därest tjänstgöringens art prövas vara sådan, att den gör nedsättningen synnerligen önskvärd. Då genom domänstyrelsens föreliggande utlåtande den 18 mars 1935 torde få anses vara vitsordat, att så i fråga om länsskogvaktarna är fallet, och då en pensionsålder av 62 år för dem ej synes vara oförenlig med ett bibehållande av 33 tjänsteår för hel pension, torde ett förverkligande av nämnda förslag kunna åvägabringas genom direkta framställningar av vederbörande skogsvårdsstyrelser hos pensionsanstalten i ämnet, eventuellt omfattande även av centralrådet nu ifrågasatta övergångsbestämmelser. Pensionsanstalten förutsätter härvid, att en sådan nedsättning av pensionsåldern för länsskogvaktare ej skall medföra några extra kostnader för skogsvårdsstyrelserna utöver ett av nedsättningen för nuvarande befattningshavare betingat mindre tillägg till erlagda engångsavgifter samt eventuell engångsavgift för erforderlig ytterligare retroaktiv tjänsteårsberäkning.

Detta så mycket mindre, som de för befattningshavare med pensionsrätt enligt kap. VII i pensionsanstaltens reglemente föreskrivna årliga pensionsavgifterna grunda sig på antagandet, att, bland andra, även länskogvaktarna skulle få den nu ifrågasatta pensionsåldern.»

Härav synes framgå, att sänkning av pensionsåldern till 62 år skulle kunna erhållas för skogsvårdsstyrelsens befattningshavare, ehuru denna möjlighet, om än i reglementet för pensionsanstalten tillåten, icke hittills öppnats för hushållningssällskapens befattningshavare. Med hänsyn till tjänstgöringens art förefaller det också hushållningssällskapets förvaltningsutskott, särskilt vid tanke på beslutad sänkning av pensionsåldern för civilstatens befattningshavare, underligt att t. ex. konsulenter och vandringsrättare icke skola kunna pensioneras tidigare än vid 65 levnadsår. I varje fall kan det icke föreligga bärande skäl för annan behandling av hushållningssällskapens personal än skogsvårdsstyrelsernas.

Sällskapets erfarenhet bekräftar tidigare gjorda uttalanden om nödvändigheten av en sänkning av pensionsåldern, om fordringarna på befattningshavarnas tjänstgöringsförmåga skola kunna upprätthållas. I annat fall måste tjänsten bliva lidande på den mindre kroppsliga och andliga vigör, som såsom regel följer en högre ålder.

De skäl, som sällskapet utvecklade i sin förberörda underdåniga framställning den 23 augusti 1934, motivera att ärendet upptages till omprövning. Avskrift av ifrågasatt framställning bifogas därför.

Under åberopande av vad sålunda anförts och i ärendet förekommit har Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott härigenom äran hemställa, att Kungl. Lantbruksstyrelsen ville vidtaga erforderliga åtgärder dels för att hushållningssällskapets konsulenter, vandringsrättare och jämförliga befattningshavare måtte redan nu jämlikt § 72 i pensionsreglementet få pensioneras vid 62 levnadsår, dels därjämte för att frågan om en ytterligare sänkning av pensionsåldern för vissa hushållningssällskapens befattningshavare m. fl. måtte bliva föremål för omprövning snarast möjligt i samband med en allmän revision av pensionsanstaltens reglemente.

Umeå den 11 mars 1937.

VÄSTERBOTTENS LÄNS HUSHÅLLNINGSSÄLLSKAP.

Dess förvaltningsutskott:

Gustav Rosén.

Adolf Granström.